

315 GW_{ac} gücündə Bankə günəş
fotoelektrik stansiyası layihəsi
Azərbaycan

Ətraf mühitə və sosial
sahəyə təsirlərin
qiymətləndirilməsi –**1-ci Cild:**
Qeyri-texniki Xülasə

Oktyabr 2024

SƏNƏD HAQQINDA MƏLUMAT

LAYİHƏNİN ADI	315 GW _{ac} gücündə Bankə günəş fotoelektrik stansiyası layihəsi
5C LAYİHƏ NÖMRƏSİ	2305/007
SƏNƏDİN ADI	Ətraf mühitə və sosial sahəyə təsirlərin qiymətləndirilməsi – Cild 1: Qeyri- texniki Xülasə
SİFARİŞÇİ	Abu Dhabi Future Energy Company PJSC – Masdar SOCAR Green LLC
5C LAYİHƏ MENECERİ	Barney Chesher
5C LAYİHƏ DİREKTORU	Ken Wade

SƏNƏD DÖVRİYYƏSİNİN İDARƏ OLUNMASI

VARIANT	VARIANT TARİXİ	Təsviri	MÜƏLLİF	TƏHLİLÇİ	TƏSDİQ EDƏN ŞƏXS
1.0	29/07/2024	Sifarişçinin şərtləri üçün ilkin variant	BC, BK, UR	BC BK	MKB
2.0	01/08/2024	Sifarişçinin şərtlərinə uyğun olaraq yenidən işlənmişdir	BC, BK, UR	BC BK	MKB
3.0	09/09/2024	Kreditorun şərtlərinə uyğun olaraq yenidən işlənmişdir	BC, BK, UR	BC BK	MKB
4.0	09/10/2024	Yenidən işlənmişdir	BC, BK, UR	BC BK	MKB

1	Maliyyə kapitalı	Yerindən, çatdırılma üsulundan və ya funksiyasından asılı olmayaraq, bütün təşkilatlar məhsul və ya xidmətlərini uzunmüddətli perspektivdə təmin etmək üçün <i>Dayanıqlı İnkişafın 5C prinsipindən</i> asılıdırlar.
2	Sosial kapital	
3	Təbii kapital	
4	Sənaye kapitalı	Dayanıqlılıq "5 Kapital" (5Cs) ilə əldə olunan hər şeyin əsasını təşkil edir. Harada işləməyimizdən asılı olmayaraq, müştərilərimizə bu kapital aktivlərini qorumaq və yaxşılaşdırmaq üçün vasitələr təmin etməyə çalışırıq.
5	İnsan kapitalı	

MƏSULİYYƏTDƏN İMTİNA

"5 Capitals" bu sənədin hər hansı digər tərəf və ya hər hansı digər məqsəd üçün istifadə oluna biləcəyinin nəticələrinə görə məsuliyyət daşımır.
Bu sənəddə məxfi məlumatlar və patentləşdirilmiş əqli mülkiyyət vardır. Onu sifariş edən tərəfin razılığı olmadan digər tərəflərə göstərilməməlidir.

Bu sənəd sifariş verən tərəf üçün və yalnız yuxarıdakı layihə ilə əlaqəli xüsusi məqsədlər üçün hazırlanmışdır. Başqa heç bir tərəf ona istinad etməməli və ya başqa məqsədlər üçün istifadə etməməlidir.

MÜNDƏRİCAT

1	BU NƏ LAYİHƏSİDİR? _____	1
1.1	Layihə İcmalı _____	1
1.2	Layihə haqqında əsas məlumatlar _____	2
1.3	Layihənin təsviri _____	2
1.4	Şəbəkəyə qoşulma _____	6
1.4.1	Xülasə, məsuliyyətlər və qiymətləndirmə statusu _____	6
1.4.2	Əsas risklər _____	7
1.5	Layihənin icra mərhələləri _____	7
2	LAYİHƏ HARADA YERLƏŞİR? _____	8
3	HAZIRKI VƏZİYYƏT NECƏDİR? _____	11
3.1	Sosial _____	16
3.2	Potensial təsirə məruz qalacaq şəxslər _____	16
3.3	Ekologiya _____	17
3.4	Digər Ətraf Mühit Aspektləri (hava, səs-küy, torpaq, su) _____	18
4	ƏSAS FAYDALAR NƏLƏRDİR? _____	19
5	HANSI MƏNFİ TƏSİRLƏR VƏ YA QEYRİ-MÜƏYYƏNLİKLƏR MÖVCUDDUR VƏ ONLARI NECƏ ARADAN QALDIRMAQ OLAR? _____	21
6	ƏTRAF MÜHİT VƏ SOSIAL İDARƏETMƏ VƏ MONİTORİNG _____	25
7	MARAQLI TƏRƏFLƏRİN CƏLB OLUNMASI _____	26
	ƏLAVƏ A – LAYİHƏNİN MƏSUL ŞƏXSLƏRİNİN ƏLAQƏ MƏLUMATLARI _____	28

1 BU NƏ LAYİHƏSİDİR?

1.1 Layihə İcmalı

2024-cü ilin noyabrında BMT-nin İqlim Dəyişikliyi Konfransına (COP29) ev sahibliyi edəcək Azərbaycan öz bərpa olunan enerji potensialını artırmağa sadıq olduğunu bəyan etmişdir. Bu təşəbbüs 2050-ci ilə qədər emissiyaları 1990-cı il səviyyələri ilə müqayisədə 40% azaltmaq məqsədi ilə Azərbaycanın yenidən işlənmiş Milli Səviyyədə Müəyyən edilmiş Təhfələrin (NDCs) mühüm hissəsini təşkil edir.

Bərpa olunan enerji, xüsusilə günəş və külək enerjisi bu hədəfə çatmaq üçün mühümdür. Ölkənin Energetika Nazirliyi bərpa olunan enerji potensialının xəritələşdirilməsində, o cümlədən bərpa olunan enerji resursları üzrə "Atlas"ın hazırlanmasında da fəallıq göstərmişdir. "Elektrik Enerjisi İstehsalında Bərpa Olunan Enerji Mənbələrindən İstifadə haqqında Qanun" (may 2021-ci il) bərpa olunan enerji layihələri üçün çərçivə sənəd kimi çıxış edir, bərpa olunan enerji mənbələrindən istehsal olunan elektrik enerjisinə zəmanətli tariflər, enerji verilişində prioritet və layihə tərtibatçıları üçün uzunmüddətli torpaq icarəsi kimi tədbirləri ehtiva edir. Ölkə 2030-cu ilə qədər bərpa olunan enerji potensialını 30%-ə çatdırmaq və "yaşıl" enerji sahəsində lider olmaq üçün mövcud enerji sistemini şaxələndirmək niyyətindədir.

2022-ci ilin iyun ayında "Masdar" şirkəti Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi ilə müxtəlif texnologiyalar üzrə ümumi gücü 10 GW_{ac} olan bərpa olunan enerji mənbələrindən ikitərəfli istifadəyə dair proqramın işlənilib hazırlanması barədə sazişlər imzalamışdır.

Daha sonra "Masdar" quruda külək və günəş enerjisi layihələri, həmçinin ümumi gücü 4 GW_{ac} olan inteqrasiya olunmuş dənizdə külək və ekoloji cəhətdən "yaşıl" hidrogen layihələri ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti (SOCAR) ilə birgə işlənmə haqqında sazişlər imzalamışdır.

Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi və "Masdar" şirkəti ilkin mərhələdə 2 GW_{ac} gücü ilə başlamaqla Azərbaycan Respublikasında 4 GW_{ac} gücündə günəş fotoelektrik (PV) və quruda külək enerjisi layihələrinin qiymətləndirilməsi, işlənilib hazırlanması və icrası haqqında saziş imzalamışlar.

Günəş fotoelektrik stansiyası massivi, yarımstansiya və giriş yolundan ibarət olmaqla (Layihə), Bankədə günəş fotoelektrik elektrik stansiyası (Layihə) birinci fazanı təşkil edən üç layihədən biridir və bu hesabat həmin layihəyə həsr olunmuşdur. Layihənin elektrik şəbəkəsinə qoşulması haqqında ətraflı məlumat Bölmə 1.4-də verilmişdir.

2023-cü il oktyabrın 26-da "Masdar" şirkəti və Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi arasında Layihə üzrə investisiya sazişi imzalanmışdır. Layihə Azərbaycanın 2025-ci il və sonrakı illərdə bərpa olunan mənbələrini elektrik enerjisinin istehsal strukturuna daxil etmək məqsədinə töhfə verəcək.

SƏNƏDİN TƏTBİQ SAHƏSİ

"5 Capitals Environmental and Management Consulting" ("5 Capitals"), ətraf mühitə və sosial təsirin qiymətləndirilməsinə dair sənədlər paketi də daxil olmaqla (ƏMSTQ), "Masdar" tərəfindən Layihənin işlənilib hazırlanması prosesində müəyyən ətraf mühit və sosial tədqiqatlar aparmaq məqsədilə cəlb edilmişdir.

Bu sənəd Layihənin ƏMSTQ-nin Qeyri-Texniki Xülasəsidir (1-ci Cild).

1.2 Layihə haqqında əsas məlumatlar

Cədvəl 1-1 Layihə haqqında əsas məlumatlar

LAYİHƏNİN ADI	315 GW _{ac} gücündə Bankə günəş fotoelektrik stansiyası layihəsi
LAYİHƏ ŞİRKƏTİ	"Masdar" və "SOCAR Green LLC"
EPC PODRATÇISI	"North West Electric Power Design Institute", "China Energy Group"-un tərkibinə daxildir
O&M ŞİRKƏTİ	"Masdar Specialized Technical Services" ("MSTS")
"MASDAR"-IN NÜMAYƏNDƏSİ	Murad Sadıxov "Abu Dhabi Future Energy Company PJSC" – "Masdar" Bakı, Azərbaycan
SOCAR-IN IN NÜMAYƏNDƏLƏRİ	Elmir Musayev və Alish Ləmbəranskiy "SOCAR Green LLC" Bakı, Azərbaycan
ƏMSTQ MƏSLƏHƏTÇİSİ	5 Capitals Environmental and Management Consulting ("5 Capitals") Poçt Qutusu: 119899, Dubai, BƏƏ Tel: +971 (0) 4 343 5955, Faks: +971 (0) 4 343 9366 www.5capitals.com

1.3 Layihənin təsviri

QISA XÜLASƏ

Layihə N-tipli bi-fasial PV modullarından istifadə edən 315 Mvt gücündə fotoelektrik stansiyası ilə bağlıdır. Fotoelektrik modullar şərqdən qərbə doğru hərəkətliyi (bir ox boyunca) izləyən və günəş şüalarını tutmaq üçün ən səmərəli düzülüşü təmin edəcək şəkildə yerləşdiriləcək yerüstü dayaqlara quraşdırılacaq. Montaj konstruksiyaları torpağın altındakı dayaz təməllərə bərkidiləcək. Layihənin təfərrüatlarına dair ümumi xülasə aşağıdakı cədvəldə verilmişdir.

Cədvəl 1-2 Layihənin təfərrüatları

PARAMETR	TƏFƏRRÜATLAR
Sabit cərəyan gücü	Təqribən 410 MWp

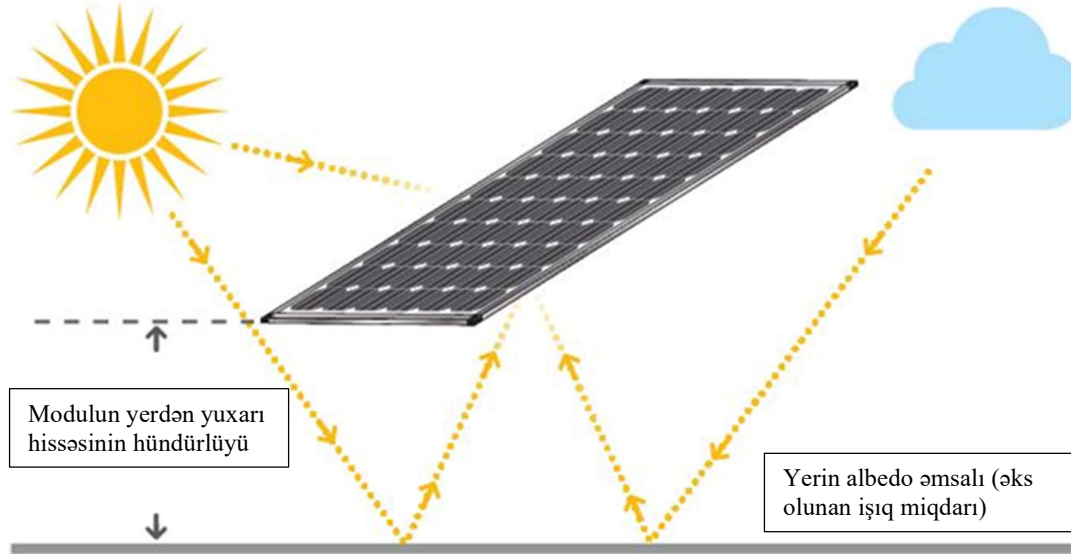
PARAMETR	TƏFƏRRÜATLAR
Modul tipi	N-tipli bi-fasial modul
İnvertor tipi	Yüksək voltlu və ya mərkəzləşmiş invertor
Montaj konstruksiyasının tipi	Biroxlu, Şərq-Qərb (E-W) izləyicili. İzləmə diapazonu -55° - +55° və ya daha yüksək
Qoşulma nöqtəsində qeyri-sabit cərəyanın maksimum ötürülmə gücü	315 MW
Ərazi əhatə etmə əmsali	20% – 30%
Qoşulma gərginliyi	330 kV
Şəbəkə uyğunluğu	Azərbaycan Respublikasının elektrik şəbəkələrinin mühafizə qaydalarına əsasən
Layihənin istismar müddəti	30 il

LAYİHƏNİN KOMPONENTLƏRİ

Layihə aşağıdakı əsas komponentlərdən ibarət olacaq:

- Fotoelektrik (PV) modullar
- İnvertorlar
- Montaj konstruksiyaları
- Aşağı gərginlik (LV)/orta gərginlik (MV) transformatorları
- Fotoelektrik yarımstansiya, o cümlədən güc transformatoru və paylayıcı qurğular
- Mülki infrastruktur (yollar, hasarlar, lazım olduqda drenaj və s.)
- Kabellər, mühafizə, SCADA sistemi və s. kimi digər avadanlıq elementləri.

Aşağıdakı şəkillərdə, müvafiq olaraq, bi-fasial fotoelektrik (PV) texnologiya və nümunə layihə sxemi verilmişdir.

Şəkil 1-1 Bi-fasial texnologiya

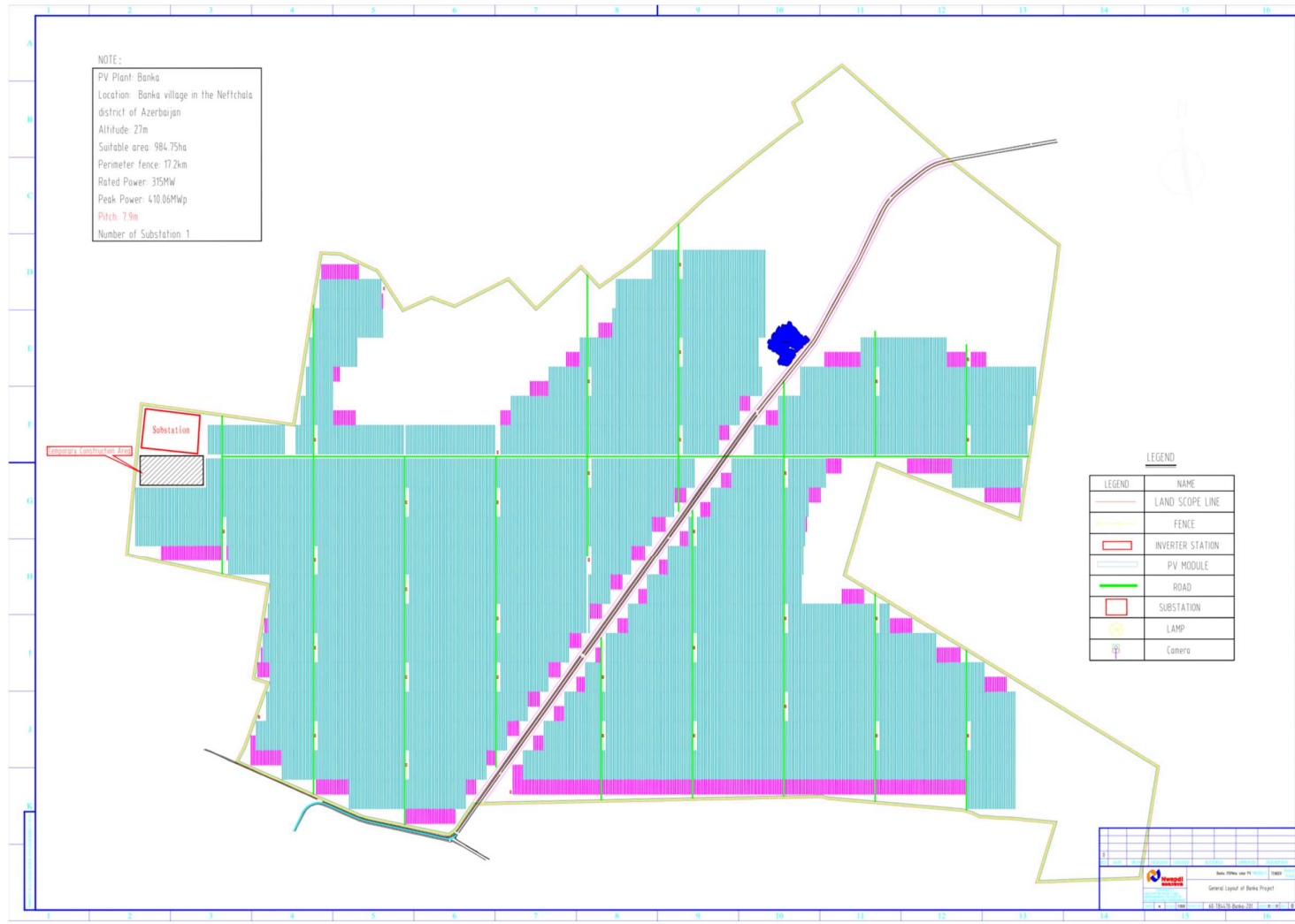
XİDMƏTİ YOL

6 m enində yol çəkiləcək, artıq asfaltlanmışdır və Layihənin cənub sərhədi boyunca, Azərbaycan Balıqartırma Zavodunun şimalından keçir.

İNDİKATİV SXEM

Layihənin indikativ sxemi aşağıdakı şəkildə verilmişdir. Göründüyü kimi, sxemin aşağıdakı detalları vardır:

- Ərazidən keçən, olduğu kimi saxlanılacaq 3,5 km uzunluğunda yol;
- Sahənin qərbində yerləşən müvəqqəti tikinti zonası;
- Layihə ərazisindən cənubda yerləşən, eni 6 m olan xidməti yol;
- Sahədə daşqınların qarşısının alınması üçün zonaları, o cümlədən hidroloji hesabatı uyğun olaraq ərazidə yağış daşqınlarından mühafizə məqsədli indikativ dizayn kimi nəzərdə tutulan su anbarı; və
- Sahənin qərbində yarımstansiya.

Şəkil 1-2 İndikativ Layihə Sxemi

1.4 Şəbəkəyə qoşulma

1.4.1 Xülasə, məsuliyyətlər və qiymətləndirmə statusu

Şəbəkəyə qoşulma 80 km-lik 330 kV-luq qoşa dövrəli xətt vasitəsilə "Nəvahi" yarımstansiyasında təmin olunacaq. Xətt şimala istiqamətlənmişdir və Şirvan Milli Parkının qərbindən keçir, əvvəllər nəzərdən keçirilən variant isə milli parkdan keçirdi (alternativlər haqqında müzakirə ilə əlaqədar, 2-ci Cildə baxın).

Şəbəkənin gücləndirilməsi, o cümlədən ötürücü xətlərin çəkilməsi və istismara verilməsi, yarımstansiyaların tikintisi və gücləndirilməsi, SCADA-nın modernləşdirilməsi, idarəetmə sistemləri və enerjisi saxlayıcı akkumulyatora investisiyalar Dünya Bankı və Azərbaycan Hökuməti tərəfindən müxtəlif aktivləri maliyyələşdirən təşkilatlarla birgə maliyyələşdirilir. Dünya Bankı Layihəni Azərbaycanda Bərpa Olunan Enerji Mənbələrinin Genişləndirilməsi Layihəsi (AZURE) adlandırır və Ətraf Mühit və Sosial Sahədə Qiymətləndirmə İcmalı¹ və Ətraf Mühit və Sosial Sahədə Öhdəlik Planı² 2024-cü il avqustun sonunda dərc edilmişdir. Bankə və Biləsuvar günəş fotoelektrik stansiyaları üçün elektrik verilişi xətlərinin 2026-cı ilin aprel ayına kimi istifadəyə verilməsi planlaşdırılır.

Azərbaycan Hökuməti hal-hazırda Layihəni "Nəvahi" yarımstansiyasına birləşdirən elektrik verilişi xəttini çəksə də, öhdəlik planı və bununla bağlı təsirlərin azaldılması və monitorinqi tədbirləri Dünya Bankı ilə razılaşdırılacaq və Dünya Bankının ətraf mühit və sosial standartlarına uyğun olmalıdır. Buna görə də, Dünya Bankı elektrik verilişi xətlərin çəkilməsi və layihələndirilməsində hər hansı boşluqların olub-olmadığına nəzarət etməyə və öz tələblərinə uyğunluğu təmin etməyə davam edir.

Həm "Azərenerji", həm də Dünya Bankı şəbəkənin modernləşdirilmə layihəsi ilə bağlı öhdələrinə düşən hissələrdə ƏMSTQ aparmaq üçün ətraf mühit və sosial məsələlər üzrə məsləhətçiləri cəlb etmişlər. "Azərenerji" ASC-nin sifarişi ilə həyata keçirilən və Layihəni "Nəvahi" yarımstansiyasına birləşdirəcək 330 kV-luq elektrik verilişi xəttini əhatə edən ƏMSTQ Azərbaycan Elmi-Tədqiqat və Layihə-Axtarış Energetika İnstitutu tərəfindən hazırlanır (Qiymətləndirmə Hesabatı 2024-cü il avqustunda təqdim edilmişdir).

Dünya Bankının maliyyə vəsaitindən həmçinin enerji sisteminin gücləndirilməsi və səmərəliliyinin artırılması, eləcə də Layihənin həyata keçirilməsinə və potensialın artırılmasına dəstək məqsədilə istifadə olunacaq. Azərbaycan Hökuməti və Dünya Bankı tərəfindən maliyyələşdirilən inşaat işləri paralel olaraq aparılacaq və 330 kV-luq elektrik verilişi xətlərinin çəkilməsinin tezliklə başa çatdırılması prioritet məsələ hesab ediləcək.

¹ <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099082824173027860/p50520815b0cda0961a0bb17294c1dff0e0>

² <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099082824173040751/p5052081e30efe091b02b159a8759b9abc>

1.4.2 Əsas risklər

Xətt marşrutunun təhlili və mövcud layihə məlumatları əsasında xəttin çəkilişi ilə bağlı əsas risklərə aşağıdakılar daxildir:

- Bəzğəklərin qışlayan populyasiyaları da daxil olmaqla mühüm və əhəmiyyətli biomüxtəliflik dəyərlərinə malik olan, Beynəlxalq Təbiəti Mühafizə İttifaqının (IUCN) II Kateqoriyasına uyğun olaraq qanunla mühafizə olunan ərazidə (xüsusilə Şirvan Milli Parkına ən yaxın ərazidə) avifauna ilə toqquşma potensialı. Narahatlıq doğuran digər növlərə qıvrımləkə qutan, Xəzər qağayı, kiçik qarabatdaq, iri qarabatdaq və ərsindimdik daxildir. Layihənin Qiymətləndirmə Hesabatında xətləri daha aydın etmək və toqquşma riskini azaltmaq üçün uçarkən quşları yayındıran cihazların quraşdırılması nəzərdə tutulur.
- Elektrik xəttinin çəkilişi üçün hazırda istifadədə olan torpaq tələb olunarsa, torpaqların satın alınması. Qiymətləndirmə Hesabatında qeyd olunur ki, "həm daimi, həm də müvəqqəti olaraq bütün torpaq satınalmaları Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə və beynəlxalq tələblərə (*WB ESS 5*) uyğun olaraq həyata keçiriləcək" (*Dünya Bankının Ətraf Mühit və Sosial Standartı 5 (WB ESS 5)*). Bundan əlavə, 9 avqust 2024-cü il tarixli görüşdən sonra Layihənin təsirinə məruz qalan şəxslərin siyahısı təqdim edilmişdir.

Təhlil edilmiş digər təsirlərə aşağıdakılar daxildir:

- Birləşdirmə işləri zamanı tikinti işləri bir-birinə yaxın yerləşdikdə tikinti mərhələsində kumulyativ hava və səs-küy təsirləri;
- Landsaft və vizual təsirlər (kumulyativ təsirlər daxil olmaqla);
- Arxeologiya və mədəni irs; və
- Elektromaqnit sahələrinin (EMF) təsiri və elektrik cərəyanı/yanğın riski.

Bu təsirlər ƏMSTQ-nin 2-ci Cildinin müvafiq fəsillərində müzakirə olunur.

1.5 Layihənin icra mərhələləri

Cədvəl 1-3 Layihənin icra mərhələləri

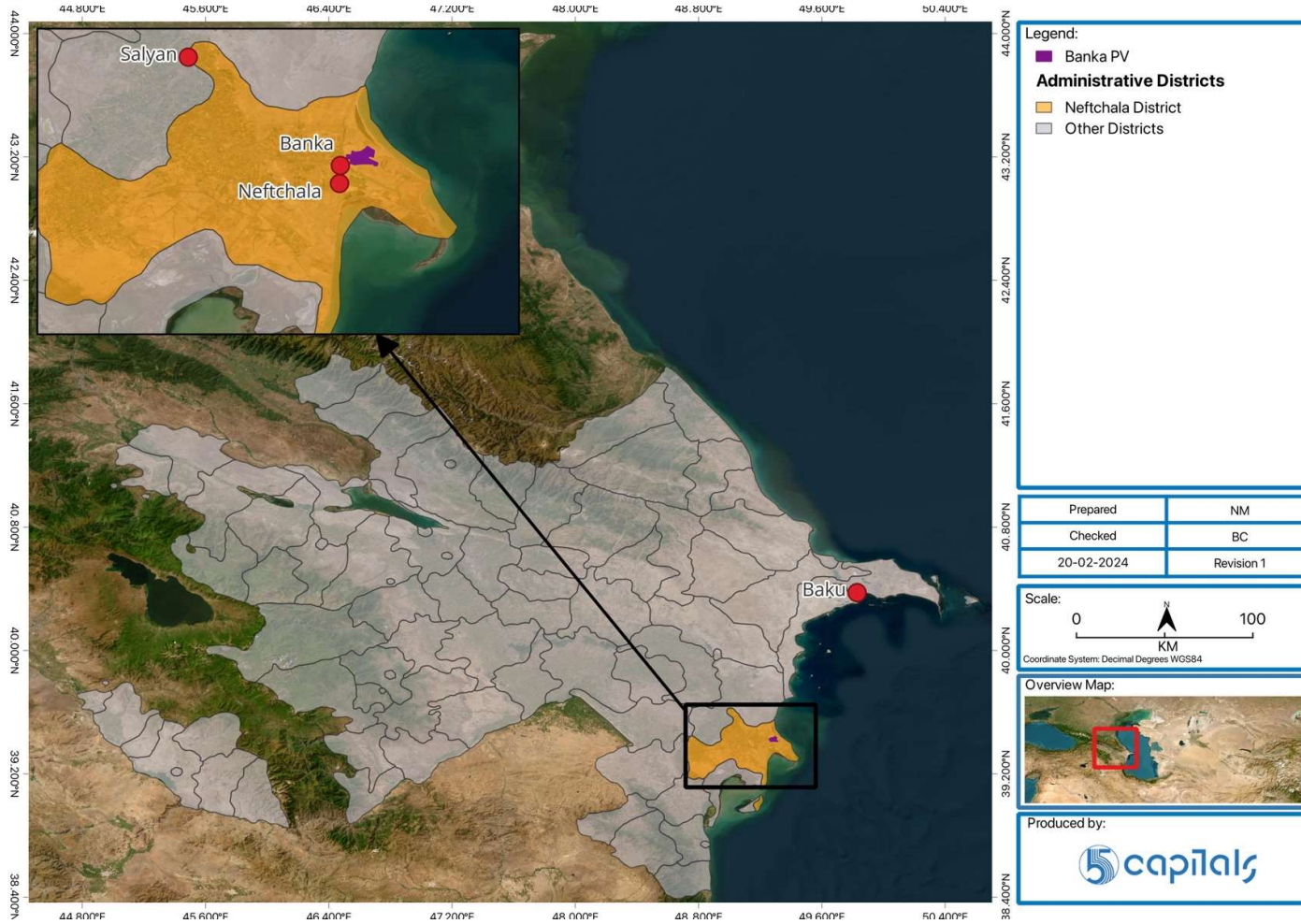
İCRA MƏRHƏLƏSİ	MÜƏYYƏN EDİLMİŞ TARİX
PPA imzalanması	İyun 2024
Sahənin təhvil-təslimi	1 noyabr 2024
Mobilizasiya	1-ci Rüb, 2025
Əsas tikinti işlərinin başlanması	2-ci Rüb, 2025
Kommersiya istismar tarixi	Yanvar 2027

2 LAYİHƏ HARADA YERLƏŞİR?

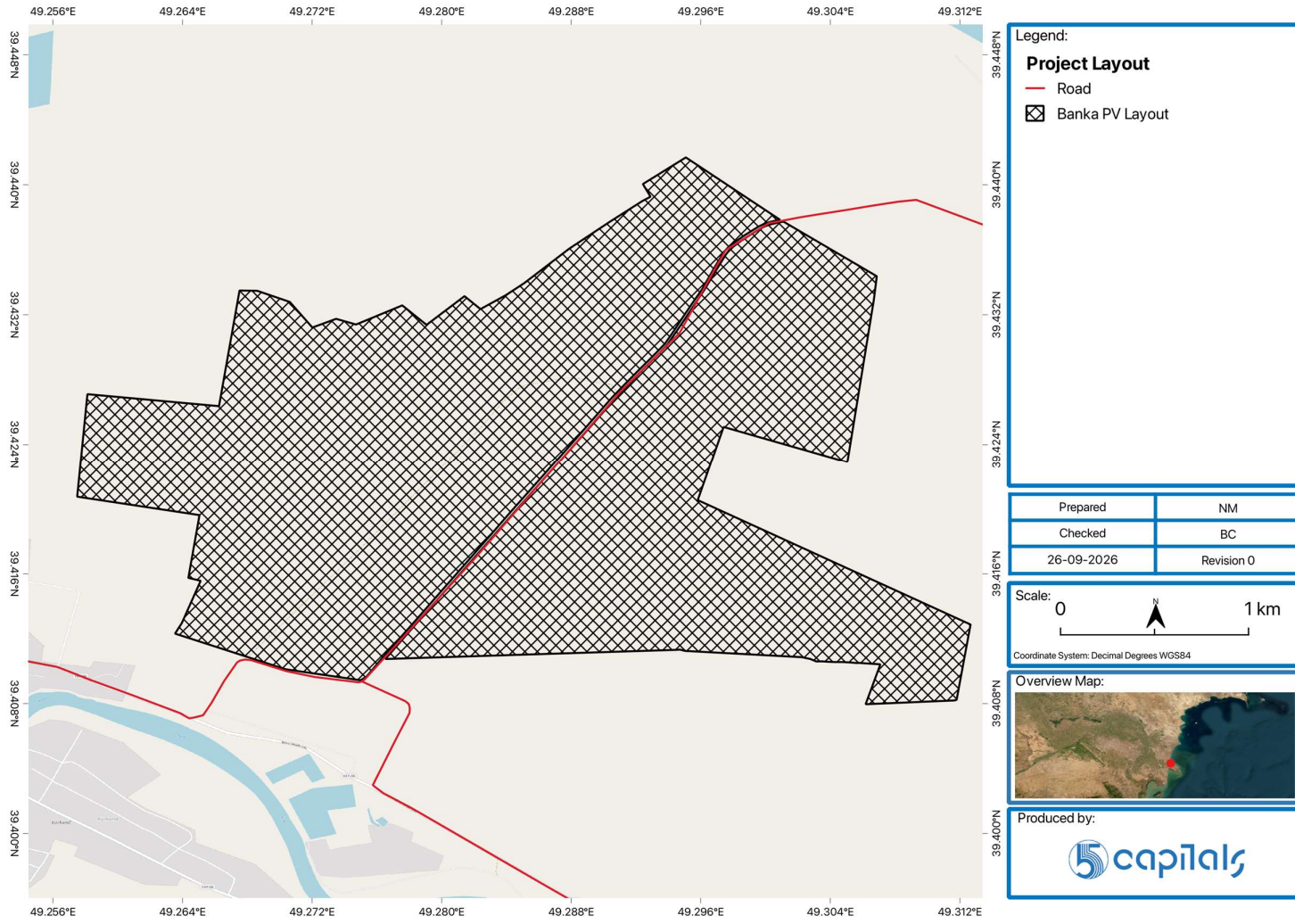
Layihə Bakıdan təxminən 120 km cənubda, Azərbaycanın Neftçala rayonunun Bankə qəsəbəsində yerləşir.

Şəkil 2-1 Layihənin Azərbaycandakı, Şəkil 2-2 isə Layihənin regional yerləşməsini göstərir.

Şəkillərdən görüldüyü kimi, Layihə Xəzər dənizinin sahil zolağından təxminən 2 km və Kür çayından 500 m şimalda yerləşir.

Şəkil 2-1 Layihənin Milli Konteksti

Şəkil 2-2 Layihənin Lokal Konteksti

3 HAZIRKI VƏZİYYƏT NECƏDİR?

TORPAQ MÜLKİYYƏTİ

Layihə torpaqları Baş Nazirin sərəncamı ilə Energetika Nazirliyinin tabeliyində olan "Bərpa olunan enerji mənbələri üzrə torpaq kateqoriyasında" birləşdirilərək dövlət torpaqları elan edilməli olan üç torpaq sahəsindən ibarətdir. Həmin üç torpaq sahəsi aşağıdakılardır:

- 400 ha kənd təsərrüfatı təyinatlı (Yenikənd bələdiyyəsinin balansında olan torpaqlar)
- 50 ha kənd təsərrüfatı təyinatlı (Bankə bələdiyyəsinin balansında olan torpaqlar)
- 523 ha xüsusi kateqoriyaya aid³ (Neftçala rayon icra hakimiyyətinin balansında olan torpaqlar)

Torpaq kateqoriyasının dəyişdirilməsi prosesi başa çatdıqdan sonra 2024-cü il aprel 16-da Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti Bankə günəş fotoelektrik (PV) stansiyası Layihəsi üçün Neftçala rayonunun inzibati ərazisində yerləşən bəzi dövlət və bələdiyyə torpaqlarının bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə məqsədilə ayrılması haqqında qərar qəbul etmişdir.

TORPAQ İSTİFADƏSİ VƏ SAHƏNİN VƏZİYYƏTİ

Sahə düz, homogen yarımsəhradır və ərazidən 3,5 km uzunluğunda asfalt yol, yola paralel 6 kV-luq hava elektrik verilişi xətti, eləcə də Layihə ərazisində 35 kV-luq xətt keçir. 35 kV-luq xətt saxlanılacaq, 6 kV-luq xətt isə asfaltlanmış yola yaxın yenidən çəkiləcək.

Layihənin şimal-şərq hüdudlarında asfalt yola paralel sahəni kəsən kanal vardır (8.2.3-cü bölməyə baxın). Sahə səfərləri və ilkin araşdırmalar zamanı kanal çox vaxt suyu qurumuş vəziyyətdə olmuşdur, lakin yağış yağanda kanalda su olur. Məsləhətləşmələr zamanı müəyyən edilmişdir ki, kanal tarixi qazıntıların yerində yaranmışdır və heç kim tərəfindən konkret məqsədlə istifadə olunmur, lakin yağışlar nəticəsində vaxtaşırı dolur.

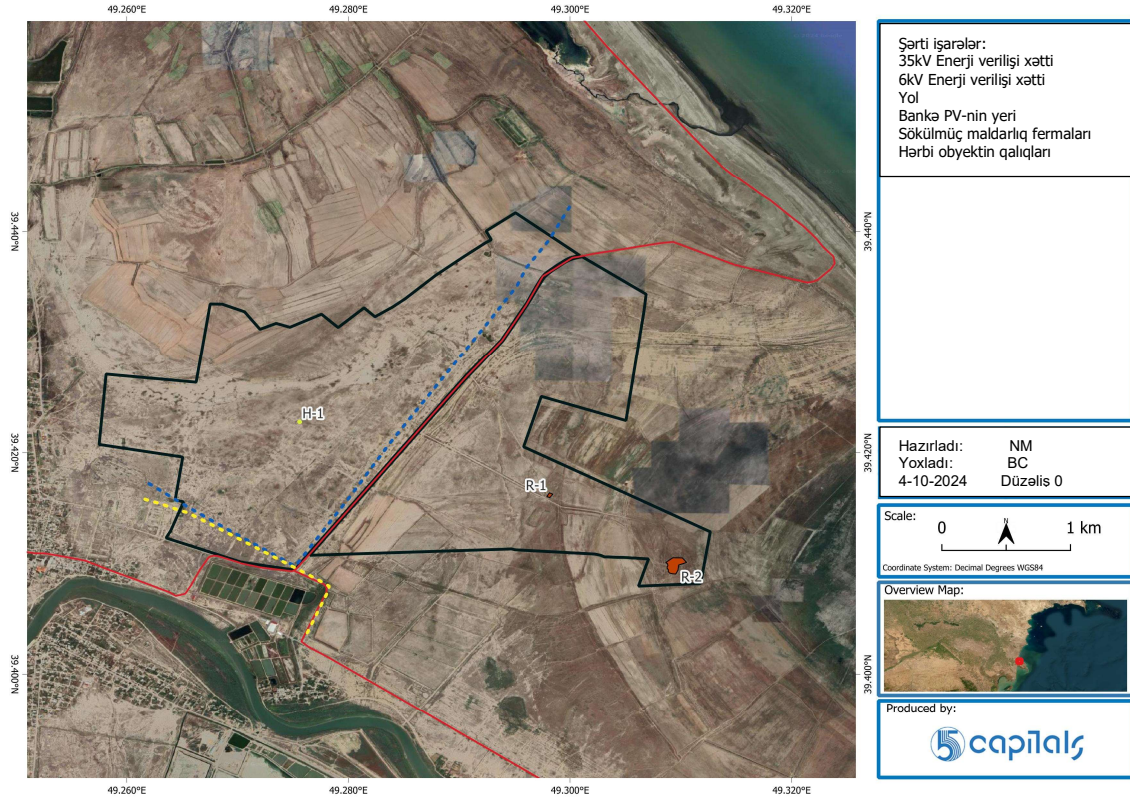
İlk səfərlər zamanı ərazidə maldarlıq fermasının konstruksiyaları görünürdü. 2024-cü ilin fevral ayında Yenikənd bələdiyyəsi ilə aparılan məsləhətləşmələr zamanı müəyyən edilmişdir ki, tikili bələdiyyədən torpağı icarəyə götürən çobana məxsusdur. Çobanın torpaq sahəsində (həm özünün, həm də çobanın) mal-qarası otaran iki işçisi vardır. 2024-cü ilin fevral-iyun ayları arasında ƏMSTQ mərhələsində məsləhətləşmələr və 12 iyun 2024-cü il tarixdə əraziyə baxış zamanı müəyyən edilmişdir ki, çobanın 70 hektar otlaq sahəsinə dair müqaviləsinə 2023-cü ildə xitam verilmiş və onun ferması çoban və işçiləri tərəfindən 2024-cü ilin martında sökülmüşdür. Neftçalanın icra hakimiyyəti çobana alternativ torpaq sahəsi ayırmış, o da buna razılıq vermişdir. İki işçi hələ də çobanın yanında işləyirlər.

Layihə sahəsi hazırda istifadəsizdir və mövsümi torpaq istifadəçiləri yoxdur.

³ "Xüsusi kateqoriya" girişin məhdudlaşdırıldığı keçmiş hərbi təyinatlı torpaqlara aiddir.

Ətraflı məlumat üçün, Dolanışq vasitələrinin bərpa Planına (LRP) baxın.

Ərazidə tərk edilmiş hərbi konstruksiyaların xarabalıqları vardır, lakin Müdafiə Nazirliyi ilə söhbətlər zamanı, Nazirlik bu torpaqların sovet dövründən istifadə edilmədiyini, konstruksiyaların heç bir əhəmiyyət kəsb etmədiyini və sökülə biləcəyini bildirmişdir. Qeyd edək ki, Energetika Nazirliyi ərazini təmizləməyi öhdəsinə götürmüşdür. Aşağıdakı şəkildə hava enerji verilişi xətlərinin yerləri, hərbi hissənin qalıqları və sökülən tikilinin yeri təsvir edilmişdir.

Şəkil 3-1 Hava enerji verilişi xətləri, hərbi obyektin qalıqları və sökülmüş tikili

Sahədən fotolar aşağıdakı şəkillərdə verilmişdir.

Şəkil 3-2 Sahənin ümumi vəziyyəti

Şəkil 3-3 Sahənin xüsusiyyətləri: Mövcud yüksək gərginlikli hava elektrik xətti (solda) və hərbi konstruksiyaların qalıqları (sağda)

SAHƏNİN ƏTRAFI

Sahənin ən yaxın nöqtəsi Xəzər dənizindən təxminən 1,8 km cənub-qərbdə və Kür çayından 500 m şimalda yerləşir. 2023-cü ilin avqust ayında sahə səfəri zamanı qeyd edildiyi kimi, layihənin şimalında tamamilə qurumuş su kanalı yerləşir. Bu su kanalının hazırda/əvvəllər layihənin şimalında və şimal-qərbində yerləşən qonşu əkinçilik sahələri tərəfindən istifadə edildiyi güman olunur.

Layihəyə ən yaxın yaşayış məntəqələri Bankə qəsəbəsi (400 m), Yenikənd kəndi (800 m) və Neftçala şəhəridir (1 km).

Nəzərdə tutulan Layihə ərazisindən 70 m şərqdə bir çoban evi yerləşir. Məsləhətləşmə mərhələsində çobanın 13 hektar torpaq sahəsini icarəyə götürdüyü müddətin 2022-ci ildə başa çatdığı və həmin torpaq sahəsində icarə müqaviləsinin yenilənəcəyi müəyyən edilmişdir. Söhbətlər zamanı çoban Layihə ərazisində mal-qara otarmadığını bildirmişdir.

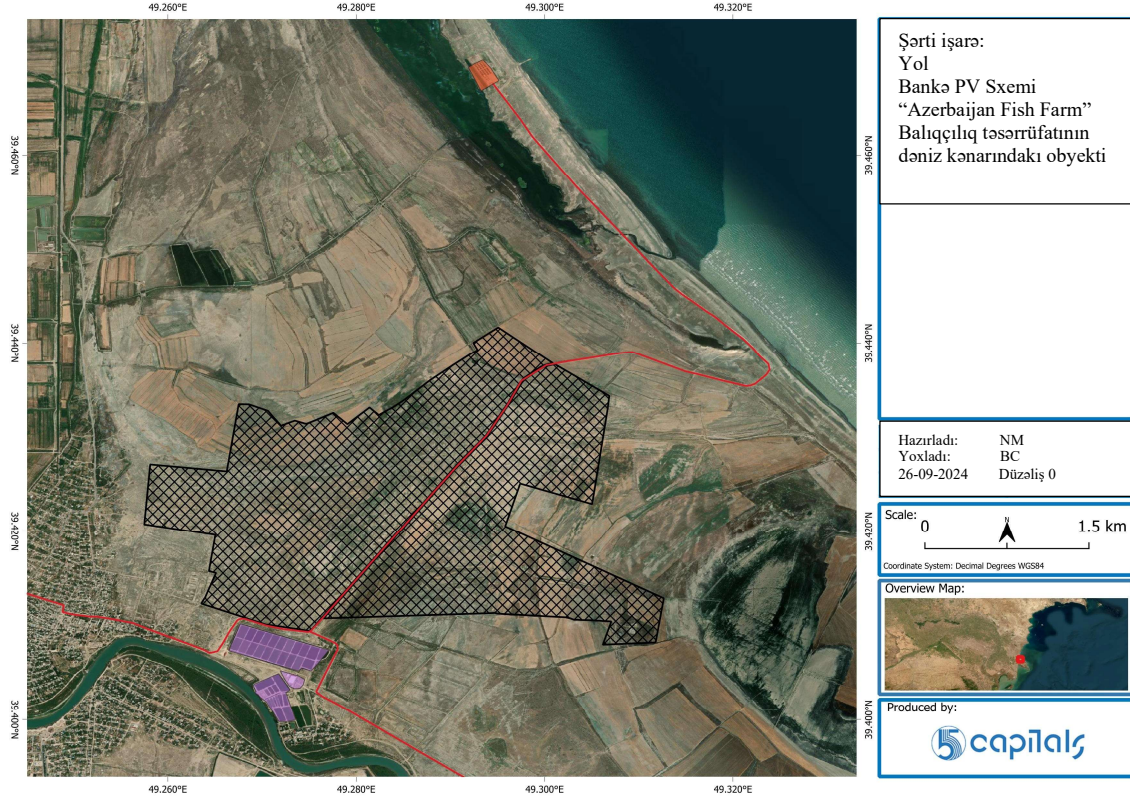
"Azerbaijan Fish Farm" (AFF) MMC 2017-ci ildə təsis edilmişdir və təsərrüfata aşağıdakı obyektlər daxildir:

- Layihə sahəsindən təxminən 100 m cənubda yerləşən Resirkulyasiya Akvakultura Sistemi (RAS) qurğusu. Yaxınlıqda yeməxana da vardır (Yenikənd Balıq Evi),
- Layihə sahəsindən təxminən 3 km şimalda yerləşən AFF Dənizkənarı Obyekt.

Hər iki obyekt layihə hüduqlarından kənarında yerləşir; lakin, onların elektrik şəbəkəsinə qoşulması layihə sahəsindən keçən iki hava enerji verilişi xətti vasitəsilə həyata keçirilir. Bundan əlavə, AFF-dən

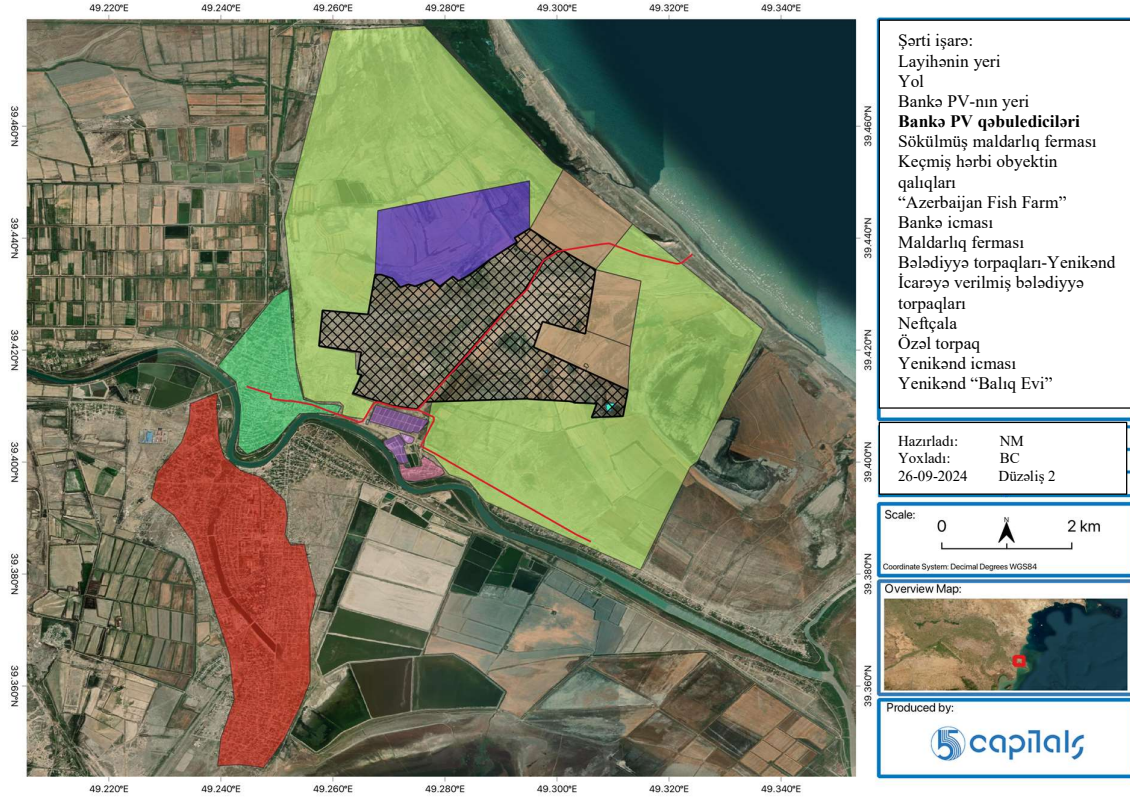
bildirdiyinə görə, ərazidən keçən yol (layihənin təsirinə məruz qalmayacaq) onların gündəlik fəaliyyətləri üçün çox əhəmiyyətlidir.

Aşağıdakı şəkildə AFF obyektlərinin nisbi yerləri təsvir edilir.

Şəkil 3-2 AFF-nin obyektləri

Aşağıdakı şəkildə Layihənin ətrafdakı xüsusiyyətlərə nisbətən təsviri verilmişdir.

Şəkil 3-3 Ətraf torpaqlardan istifadə

3.1 Sosial

Layihəyə ən yaxın yaşayış məntəqələri Bankə qəsəbəsi (400 m), Yenikənd kəndi (800 m) və Neftçala şəhəridir (1 km).

Bu yaşayış məntəqələrinin hərtərəfli sosial-iqtisadi profilini tərtib etmək üçün, məlumatların toplanmasına Neftçala şəhərinin icra hakimiyyəti ilə məsləhətləşmələr və yaşayış məntəqələrinin müxtəlif sosial-iqtisadi göstəriciləri üzrə statistik məlumatların toplanması daxildir. Bu göstəricilərə demoqrafik göstəricilər, sakinlərin yaş bölgüsü, sosial infrastruktur və xidmətlər, etnik tərkib, məşğulluq və iqtisadi aspektlər daxildir.

Bundan əlavə, Bankə qəsəbəsi və Yenikənd kəndinin sakinləri ilə fokus qrup müzakirələri (FQ) keçirilmişdir. Bu fokus qrup müzakirələrinin məqsədi həmin ərazilərdə mövcud olan torpaqdan istifadə, mədəni irs və sosial-iqtisadi vəziyyət haqqında ətraflı məlumat toplamaqdan ibarət olmuşdur. Tam təfərrüatlar ƏMSTQ-nin 2-ci Cildində verilmişdir.

LAYİHƏNİN TƏSİRİNƏ MƏRUZ QALAN ŞƏXSLƏR

Layihənin təsirinə məruz qalan şəxslər aşağıdakı kimi təsnif edilə bilər:

- Bir qanuni maldar və iki qeyri-qanuni işçi
- Təsirə məruz qalan maldarın və işçilərin ailə üzvləri, o cümlədən qadınlar, uşaqlar, gənclər, qocalar və digərləri.

Yuxarıda göstərilənlərə əsasən, layihədəki LTMQİ-lərin ümumi sayı 14-dür. Onlardan 7-si qadın, 7-si isə kişidir.

Həmçinin nəzərə almaq lazımdır ki, AFF-nin sahibləri, o cümlədən 125 işçisi (və digər kiçik müəssisələri) 6 kV-luq hava enerji verilişi xəttinin yerinin dəyişdirilməsi və asfalt yolun istifadəsi nəticəsində tikinti işlərinin potensial təsirinə məruz qala bilərlər. Buna görə də, LTMQİ-lərin sayı təxminidir, çünki təsirdən əvvəl köçürülmə/tikinti metodologiyaları müəyyən edildikdən sonra daha dəqiq qiymətləndirmə tələb olunacaq. Əlavə məlumat üçün Yaşayış Vasitələrinin Bərpa Planına (LRP) istinad edin.

Hava enerji verilişi xətti

Enerji verilişi xətti marşrutu boyunca torpaqların mülkiyyəti və istifadəsi müəyyən edilmiş və enerji verilişi xətləri ilə bağlı Qiymətləndirmə Hesabatında təqdim edilmişdir. Müəyyən edilmiş mülkiyyət və torpaqdan istifadə ƏMSSTQ 2-ci Cildində və Yaşayış Vasitələrinin Bərpa Planında (LRP) təqdim olunur.

3.2 Potensial təsirə məruz qalacaq şəxslər

Layihə təsirlərinə məruz qala biləcək şəxslər bunlardır:

- Bankə və Yenikənd icmalarının, həmçinin Neftçala şəhərinin sakinləri;

- Bölmə 3.1-də qeyd olunduğu kimi LTMQİ-lər və onların ailə üzvləri;
- Layihədən 70 m şərqdə alaçıq olan çoban;
- Layihə ərazisinin yaxınlığında yerli bələdiyyənin mülkiyyətində olan boş torpaq sahəsində mal-qarasını otaracaq və ya əkin əkəcək yerli icmalardan olan şəxslər; Və
- Azərbaycan balıqçılıq təsərrüfatının və ona bitişik "Yenikənd Balıq Evinin" işçiləri və qonaqları. Balıqçılıq Təsərrüfatı öz fəaliyyətlərində i gündəlik olaraq bu asfalt yoldan istifadə edir.

3.3 Ekologiya

Layihə ərazisi beynəlxalq səviyyədə tanınmış Mühüm Biomüxtəliflik Əraziləri (KBA), xüsusilə də Kür Deltasının Mühüm Ornitoloji Əraziləri (IBA, AZ046 – "BirdLife International") ilə qismən üst-üstə düşür. Mühüm Ornitoloji Ərazilər (IBA) "BirdLife International" tərəfindən "qamışlıqları, sulaq əraziləri, kolluqları və dayaz suları olan, Qafqazın ən böyük çayı olan Kürün deltası" kimi təsvir edilmişdir.

Qeyd olunan Mühüm Ornitoloji Ərazilərdə (IBA) yuvalayan və qışlayan növlər də daxil olmaqla 16 növ su quşu, eləcə də burada il boyu yaşayan bir neçə növ qeydə alınmışdır. Qeyd etmək lazımdır ki, üst-üstə düşmə Mühüm Ornitoloji Ərazilərin (IBA) çox kiçik bir hissəsini əhatə edir. 2024-cü ilin martında əraziyə edilmiş səfər zamanı Layihə sahəsinin bu hissəsinin (cənub-şərq hissəsi) tədqiqinin əsas mövzusu Mühüm Ornitoloji Ərazilərlə üst-üstə düşmə ilə bağlı potensial risklər olmuşdur. Səfər zamanı müəyyən edilmişdir ki, Layihə ərazisinin Mühüm Ornitoloji Ərazilərlə (IBA) üst-üstə düşən hissəsi, BMK-nın "PS6" standartında müəyyən edilmiş tərifə əsasən, yalnız dəyişdirilmiş yaşayış mühitindən (Modified Habitat) ibarətdir. Xüsusilə, bu ərazidə yeni aparılmış şumlama izləri olan becərilən sahələr vardır. Bundan əlavə, ərazidə hər hansı bataqlıq və ya sulaq yerlər mövcud deyil, bu da müəyyən edilmiş Mühüm Ornitoloji Ərazilərin (IBA) yaşayış mühiti dəyərləri ilə uyğun deyil. Bəzi su quşlarının ərazidəki deqradasiyaya uğramış hündür yaşayış mühitindən istifadə edə biləcəyi qəbul edilsə də, Layihə ərazisinin özündə Mühüm Ornitoloji Ərazilərdə (IBA) mühafizə olunması tələb olunan növlərin əsas yaşayış mühiti (prime habitat) mövcud deyil.

Təbii yaşayış mühitinin (NH) tərfi ilə əlaqəli olan bütün məlumatların təhlilinə əsasən, Layihə ərazisi tamamilə BMK-nın "PS6" standartında müəyyən edilmiş dəyişdirilmiş yaşayış mühiti ilə əhatə olunmuşdur.

Layihə ərazisinin tamamilə dəyişdirilmiş yaşayış mühiti ilə əhatə olunması, ərazidə təbii yaşayış mühitinin olmaması və ilkin botaniki tədqiqatları zamanı Layihə ərazisində nadir və nəslə kəsilməkdə olan bitki və heyvan növlərinin qeydə alınmaması səbəbindən yaşayış mühitinin və Floranın həssaslığı olduqca aşağı hesab olunur.

Qeydə alınmış hər hansı məməli və ya sürünənlər nə qlobal, Beynəlxalq Təbiəti Mühafizə Birliyinin (IUCN) nə beynəlxalq, nə də milli Qırmızı Siyahılarında yüksək statusa malik olmadığı üçün, fauna həssaslığı (avifauna daxil olmaqla) aşağı hesab olunur. Bundan əlavə, ərazi avifauna baxımından da əhəmiyyətli deyil. Bundan əlavə, bu sahə avifauna baxımından əhəmiyyət kəsb etmir.

HAVA ENERJİ VERİLİŞİ XƏTLƏRİ

Enerji verilişi xəttinin marşrutu qorunan ərazilərdən, yəni Şirvan Dövlət Təbiət Qoruğu / Şirvan Milli Parkı və Şor göllər/Şirvan Qoruğunun Mühüm Aviafauna Ərazisinin yaxınlığından keçir. Bundan əlavə, marşrut köçəri quşların mühüm miqrasiya marşrutu üzərində yerləşir.

3.4 Digər Ətraf Mühit Aspektləri (hava, səs-küy, torpaq, su)

Ərazidə əhəmiyyətli hava emissiyaları və ya səs-küy mənbələri yoxdur; əsas mənbə yaxınlıqdakı Bankə qəsəbəsində nəqliyyat vasitələrinin istifadəsidir. Torpaq və su nümunələri götürülərək təhlil edilmiş, lakin əhəmiyyətli faktlar aşkar edilməmişdir.

4 ƏSAS FAYDALAR NƏLƏRDİR?

BƏRPA OLUNAN ENERJİ MƏNBƏLƏRİNDƏN ENERJİ İSTEHSALI

Layihə ölkənin elektrik enerjisi istehsalında fossil yanacaqlardan asılılığını azaldacaq. Bu təşəbbüs bərpa olunan enerji mənbələrinin elektrik enerjisi istehsalı kompleksinə inteqrasiyası üzrə Azərbaycanın 2025-ci il üzrə Hədəf Baxışına uyğundur. Günəş enerjisindən istifadə etməklə günəş fotoelektrik stansiyası layihəsi Azərbaycanda daha dayanıqlı enerji sisteminin yaradılmasına töhfə verəcək. Bu keçid enerji mənbələrini şaxələndirmək və fossil yanacaq istehlakı ilə bağlı ətraf mühitə təsirləri azaltmaqla milli enerji təhlükəsizliyinə dəstək verir.

Günəş fotoelektrik stansiyası layihəsinin əsas ekoloji faydalarından biri istixana qazları emissiyalarının azaldılmasıdır. Fossil yanacaq ilə işləyən elektrik stansiyaları iqlim dəyişikliyinə və havanın çirkənlənməsinə səbəb olan karbon qazı və digər zərərli emissiyaların əsas mənbələridir. Günəş panelləri vasitəsilə elektrik enerjisinin istehsalı bu emissiyaları əhəmiyyətli dərəcədə azaldacaq, havanın təmizlənməsinə və ətraf mühitin sağlamlaşdırılmasına kömək edəcək. Bu, indiki məqamda xüsusilə aktualdır, çünki Azərbaycan 2024-cü ilin noyabrında COP29-a ev sahibliyi edəcək və ölkənin global iqlim məqsədlərinə sadiqliyini və iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə səylərini nümayiş etdirəcək.

Sosial baxımdan, Günəş fotoelektrik stansiyası layihə bir sıra üstünlüklər təmin edəcəkdir. Günəş elektrik stansiyalarının layihələndirilməsi və istismarı tikintidən tutmuş istismara və təmirə qədər iş imkanları yaradır, yerli iqtisadiyyatları gücləndirir və bir çox insan üçün dolanışıq təmin edir. Etibarlı və dayanıqlı enerjiyə çıxış həmçinin xüsusilə də elektrik enerjisində çıxışın məhdud və ya etibarsız ola biləcəyi ucqar ərazilərdə icmaların həyat keyfiyyətini yaxşılaşdırmağa imkan verir. Sabit və təmiz enerji təhsil, səhiyyə və ümumi sosial-iqtisadi inkişaf perspektivlərini yaxşılaşdırır.

LAYİHƏNİN MƏŞĞULLUQ VƏ İQTİSADI İMKANLARI

Tikinti zamanı əsas iqtisadi təsir, çox güman ki, Layihənin icra qrafikinə diqqət yetirilməklə bu mərhələdə məhdud iş yerlərinin yaradılması olacaq. Layihənin tikinti mərhələsində ixtisasız və ixtisaslı işçilər üçün iş imkanlarının yaranacağı gözlənilir. İnsanların öz ixtisaslarına və Layihə tələblərinə uyğun olaraq Layihə ərazisinə axını ilə əlaqədar sosial-mədəni münaqişə riskini azaltmaq üçün yerli işçilər cəlb olunacaq.

İşə götürüləcək şəxslərin ailələrinə birbaşa nağd pul dəstəyi ilə yanaşı, işçilərə ödənilən pullar həm də multiplikator effekti ilə yerli iqtisadiyyatı stimullaşdıracaq, burada Layihə üzrə qazanılan və yerli olaraq xərclənən pullar yenidən yerli iqtisadiyyatda dövriyyəyə buraxılacaq.

İstismar mərhələsi həm də məşğulluq imkanları yaradacaq, lakin tikinti mərhələsindən fərqli olaraq, daha az iş yerləri olacaq və onların əksəriyyəti ixtisaslı işlər olacaq.

TƏLİM VƏ İŞ YERİNDƏ TƏLİM VASİTƏSİLƏ BACARIQLARIN ÖTÜRÜLMƏSİ

Tikinti zamanı iş yerlərinin yaradılmasının birbaşa maddi təsiri ilə yanaşı, Layihə həm də əcnəbi işçilərin tikinti və tikinti işlərinə dəstək bacarıqlarının yerli işçi qüvvəsinə ötürülməsinə kömək edər, əhalinin bacarıqlarının artırılmasına səbəb ola bilər. Bu, işsizlər üçün məşğulluq imkanları açacaq və Layihənin tikinti mərhələsi başa çatdıqdan sonra onların oxşar işlərə düzəlmək ehtimalını artıracaq.

Layihə işləri üçün tələb olunan işçi qüvvəsinin sayı daha kiçik olsa da, işin növü və işlərin yerinə yetirilmə müddətlərinin artırılması bacarıqların daha çox ötürülməsinə imkan yaradır. Yerli kadrların işə götürülməsi və yerli işçilərin insan kapitalına sərmayə qoyulması bu prosesi asanlaşdıracaq və nəticədə yerli iqtisadiyyata faydaları artıracaq.

5 HANSI MƏNFİ TƏSİRLƏR VƏ YA QEYRİ-MÜƏYYƏNLİKLƏR MÖVCUDDUR VƏ ONLARI NECƏ ARADAN QALDIRMAQ OLAR?

TORPAQDAN İSTİFADƏNİN DƏYİŞDİRİLMƏSİ

Torpaqların kateqoriyasının dəyişdirilməsi başa çatdıqdan sonra, 2024-cü il aprelin 16-da Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti Bankə günəş fotoelektrik stansiyası Layihəsi üçün Neftçala rayonunun inzibati ərazisində bəzi dövlət və bələdiyyə torpaqlarının bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə məqsədilə ayrılması haqqında qərar qəbul etmişdir.

PV stansiyasının ərazisində torpaqların özgəninkiləşdirilməsi ərazidəki otlaq torpaq sahəsi üçün icarə müqaviləsinin ləğvi ilə nəticələnmişdir. Bu torpaq sahəsi 70 hektar olmuş və rəsmi olaraq əsas yaşayış yeri həmin ərazidən 3 km aralıda, Banka icmasında yerləşən maldarın adına qeydiyyatla alınmışdır. Əvvəllər qeyd edildiyi kimi, maldarın iki qeyri-rəsmi işçisi var, onlar da LTMQİ-dirlər.

Maldarla 70 ha torpaq sahəsinin dəyişdirilməsi ilə bağlı yeni müqavilənin bağlanma prosesi davam edir və 2024-cü ilin oktyabrında müqavilənin imzalanacağı gözlənilir. Maldar alternativ torpaq sahəsi ilə bağlı razılığını vermişdir.

Torpağın alınması, siyahıyaalınma və sosial-iqtisadi məlumatların təfərrüatları, qiymətləndirmə sorğuları, iqtisadi yerdəyişmə təsirləri, əlaqəli hüquqlar və büdcələr Yaşayış Vasitələrinin Bərpa Planında (LRP) təqdim olunur.

Elektrik xətləri və onların məcmu təsirləri

Torpaqdan istifadənin dəyişməsi və torpaqların satın alınmasının tələb olunduğu enerji verilişi xətləri ilə əlaqədar məhdudiyətlərlə bağlı məcmu təsirlər mövcuddur.

"Azərenerji"-nin Qiymətləndirmə Hesabatında bildirilir ki, enerji verilişi xətlərinin dayaqları üçün torpaq sahəsinin satın alınması tələb olunacaq, lakin xətlərin fiziki yerdəyişməsinə ehtiyac olmaya bilər. Xətlərin keçəcəyi torpaq sahələrinin sahəsi dayaqların növündən asılı olaraq 64 m² ilə 100 m² arasında dəyişəcək.

Hava elektrik xətlərinin keçdiyi torpaqların mülkiyyəti və istifadəsi müəyyən edilmiş və ƏMSSTQ-nin 2-ci Cildində və Yaşayış Vasitələrinin Bərpa Planında (LRP) təqdim edilmişdir.

"Azərenerji" AZURE Layihəsi üçün Dünya Bankının Ətraf Mühit və Sosial Çərçivə Sənədinin tələblərinə uyğun olaraq Köçürmə Siyasətinin Çərçivə Sənədi hazırlamış və dərc etmişdir. Çərçivə Sənədi Dünya Bankının prinsip və standartlarına uyğunluğu təmin etmək üçün zəruri olan hər hansı əlavə tədbirləri ehtiva etməklə Azərbaycan Respublikasının mövcud qanunvericilik və normativ bazası ilə uyğunlaşdırılacaq.

EKOLOGİYA

Layihə ərazisi beynəlxalq səviyyədə tanınmış Mühüm Biomüxtəliflik Əraziləri (KBA), Kür Deltasının Mühüm Ornitoloji Əraziləri ilə qismən üst-üstə düşür. Sahə səfərləri və ilkin tədqiqatlarla müəyyən edilmişdir ki, bəzi su quşlarının Layihə ərazisi daxilində deqradasiyaya uğramış yüksək yaşayış mühitindən istifadə edə biləcəyi ehtimal olursa da, Layihə ərazisinin özündə Mühüm Ornitoloji Ərazilərdə (IBA) qorunan növlər üçün mühüm yaşayış mühiti (prime habitat) mövcud deyil.

İlkin tədqiqatlar zamanı heç bir növ aşkar edilməsə də, ərazidə adi tısbağa (IUCN VU, Azərbaycan NT) və safsar (IUCN VU, Azərbaycan DD) mövcud ola bilər, bu səbəbdən də tikinti işlərindən əvvəl adi tısbağanın və safsarın mövcudluğun yoxlanılması üçün təsirin azaldılması tədbirləri tələb olunur. Əlavə təsir azaltma tədbirləri Biomüxtəlifliyin İdarəetmə Planında müəyyən edilməlidir.

İstismar mərhələsi və fotoelektrik (PV) panellərlə mümkün toqquşmalarla bağlı ƏMSTQ-nin 2-ci Cildində bunun mümkün olmadığını vurğulanır, bununla belə istismar mərhələsində təsadüfi aşkarlanma hallarının monitorinqi proseduru SƏTƏM İdarəetmə Sistemində (HSSE-MS) daxil ediləcək.

Hava elektrik xətləri ilə toqquşmalar/cərəyan vurma

Hava ötürmə xətlərində istifadə olunan nazik, tünd naqilləri vizual olaraq aşkar etmək çətindir. Bu naqillərlə toqquşma nəticəsində quşların ölüm halları müxtəlif növlər üçün sənədləşdirilmişdir.

Elektrik xətləri ilə əlaqədar, quş naqillərdən biri ilə, ümumiyyətlə, daha az görünən torpaqlama naqili ilə toqquşur. Xüsusilə 20 - 50 m hündürlükdə miqrasiya edən quşlar, gecə uçan quşlar, sürü halında uçan quşlar və/yaxud məhdud manevr qabiliyyətinə malik iri və ağır quşlar risk altındadır.

Qeyd etmək lazımdır ki, bəzəgək xüsusilə enerji verilişi naqilləri ilə toqquşma riski altındadır və bu cür naqillərin bir hissəsi bu növün məlum qışlama yeri olan Şirvan Milli Parkının yaxınlığından keçir. Layihə ərazisindən "Nəvahi" yarımstansiyasına çəkiləcək elektrik xətti ilə əlaqədar təhlükə altında olan digər növlərə qıvrımlək qutan, Xəzər qağayısı, kiçik qarabatdaq, iri qarabatdaq və ərsindimdik daxildir.

Bundan əlavə, enerji verilişi xətləri quşlar üçün potensial cərəyan vurma təhlükəsi yaradır. Xüsusilə adətən oturmağa üstünlük verən iri gövdəli quşlar üçün.

LOKAL GİRİŞ YOLLARINA GİRİŞİN MƏHDUDLAŞDIRILMASI VƏ AZƏRBAYCAN BALIQQILIQ TƏSƏRRÜFATININ İŞİNİN POZULMASI

Məsləhətləşmələr zamanı məlum olmuşdur ki, birbaşa ərazidən keçən yol Azərbaycan Balıqçılıq Təsərrüfatı tərəfindən müntəzəm giriş yolu kimi istifadə olunur və onun gündəlik fəaliyyəti üçün çox vacibdir. Əgər yol xarab olarsa və ya Balıqçılıq Təsərrüfatı yoldan istifadə edə bilməzsə, bu, onun fəaliyyətinə təsir göstərəcək.

Layihənin İndikativ Layihə Sxemindən görüldüyü kimi, bu yolda tikinti işləri aparılmayacaq və ona görə də istismar zamanı hər hansı təsirlər gözlənilmir. Tikinti zamanı giriş məhdudlaşdırıla bilər, lakin bu, indiki mərhələdə təsdiqini tapmamışdır. Hər hansı hasarlama işlərindən əvvəl, tələb olunarsa, alternativ marşrut qiymətləndiriləcək və təmin ediləcək. Nəqliyyat vasitələrinin hərəkət planı hazırlanacaq.

Yola təsirlərlə yanaşı, Balıqçılıq Təsərrüfatının elektrik tələbatı asfaltlanmış yola paralel 6 kV-luq xətt vasitəsilə təmin olunur. Elektrik təchizatı kəsilərsə, bu, Balıqçılıq Təsərrüfatına əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərəcəkdir. Bundan əlavə, Balıqçılıq Təsərrüfatının fəaliyyətini pozacaq tikinti səs-küyü və havanın keyfiyyətinə təsir ehtimalı mövcuddur. Təsirlərin yumşaldılması tədbirlərinin təcrruatları və ehtiyat tədbirləri Yaşayış Vasitələrinin Bərpa Planında (LRP) təqdim olunur.

Məsləhətləşmələr zamanı yerli sakinlər Bankə qəsəbəsi üzərindən keçən körpünün layihə çərçivəsində istifadə edilib-edilməyəcəyi ilə maraqlanaraq, onun 1982-ci ildə tikildiyini vurğulamışlar. "Masdar" şirkəti buna cavab olaraq bildirmişdir ki, kənddəki körpüsü çox güman ki, ağır yüklərə tab gətirə bilməyəcəyi ilə bağlı narahatlıqlar səbəbindən istifadə edilməyəcək.

TULLANTI

Hazırlıq işləri aparıldığı üçün ilkin mərhələdə tullantıların yaranması nisbətən məhdud olacaq, lakin panellər çatdırıldıqdan və qablaşdırılmaları açıldıqdan sonra əhəmiyyətli dərəcədə artacaq. Panellərin daşınması zamanı əsas tullantı taxta palletlər, karton qablaşdırma və plastik qayıqlardır ki, onların əksəriyyəti təkrar istifadə və/yaxud təkrar emal oluna bilər. Düzgün idarə olunmadıqda, bu tullantılar küləklə sahəyə yayıldıqda və yaxınlıqdakı torpağa və su yollarına düşdükdə problemlər yarada bilər. Onlar həmçinin potensial yanğın təhlükəsi yaradırlar. Ümumilikdə, fotoelektrik stansiyaların yerləşdiyi ərazilərdə tikinti mərhələsində tullantıların idarə olunması üçün ciddi səylər tələb olunur.

Bu təsirləri azaltmaq üçün:

- İşlərə başlamazdan əvvəl Layihənin xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla tikinti mərhələsində Tullantıların İdarə Olunması Planı hazırlanacaq.
- Tikinti işlərinə başlamazdan əvvəl, tikinti tullantılarını qəbul etmək üçün kifayət qədər gücün olmasını təmin etmək üçün tullantıların toplanma qurğuları ilə əlaqələndirmə təmin olunacaq.
- Tullantıların son utilizasiya sahəsinə yığılması lisenziyalı tullantı toplayıcı tərəfindən həyata keçiriləcək. Lisenziyalı tullantı toplayıcı layihə tullantıların idarə edilməsinə, tullantıların toplanması üzrə podratçı kimi fəaliyyət göstərməsinə və onların ölkə qanunvericiliyinə uyğun olaraq lisenziyası olan səlahiyyətli təkrar emal/bərpa və/yaxud yekun utilizasiya obyektlərinə daşınmasına cavabdeh olacaq.

DAŞQIN RİSKİ

Daşqın riskinin modelləşdirilməsi həyata keçirilmiş və tikinti və istismar zamanı daşqın riski təsirinin qiymətləndirilməsi, həm sahilyanı ərazilər, həm də yağışlarla əlaqədar, ayrıca İqlim Dəyişikliyi Riskinin Qiymətləndirilməsinə daxil edilmişdir.

Təsirlərin azaldılması ilə əlaqədar olaraq:

- İndikativ layihə dizaynında daşqınların təsirinin azaldılması üçün bir sıra zonalar qeyd edilmişdir ki, bu da daşqının təsirini azaltmaq üçün indikativ dizayndır və daha da təkmilləşdiriləcək.

- Yağış drenaj sistemləri 100 ildə 1 təkrarlanma müddəti ilə daşqın səviyyəsində fasiləsiz işləməyi təmin etmək üçün proqnozlaşdırılan ən ekstremal yağışlar zamanı maksimum su axıtmaq gücündə layihələndirilməlidir;
- EPC Podratçısı təfərrüatlı dizayn mərhələsində drenaj şəbəkəsinin layihələndirilməsini və daşqınların təsirini azaltma tədbirlərini müəyyənləşdirəcək;
- Drenaj şəbəkələri daşqınlardan sonra zibildən təmizlənmək üçün yoxlanılmalıdır;
- Təhlükəli materialların və tullantıların daşqınlar zamanı torpağa, səth sularına və qrun sularına buraxılmasının qarşısını almaq üçün SƏTƏM İdarəetmə Sistemində (HSSE-MS) müəyyən edilmiş təsirlərin azaldılması tədbirlərinə uyğun olaraq saxlanılmalıdır.

DİGƏR ƏTRAF MÜHİT VƏ SOSIAL TƏSİRLƏR

Digər ətraf mühit və sosial təsirlər bu ölçülü Layihə üçün xarakterikdir və böyük əksəriyyəti tikinti mərhələsində müvəqqəti təsirlərdir (məsələn, tikinti mərhələsində səs-küy və toz əmələ gəlməsi), bu təsirlər SƏTƏM İdarəetmə Sistemində (HSSE-MS) daxil ediləcək ƏMSTQ-nin 2-ci Cildində qeyd olunduğu kimi, ən yaxşı beynəlxalq təcrübələrə uyğun olaraq aşağıda qəbul edilən təsir azaltma tədbirləri ilə asanlıqla məqbul səviyyəyə qədər azaldılır.

6 ƏTRAF MÜHİT VƏ SOSIAL İDARƏETMƏ VƏ MONİTORİNG

Həm tikinti, həm də istismar mərhələlərində ƏMSTQ-nin 2-ci Cildində, həmçinin Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi və kreditorlar tərəfindən müəyyən edilmiş təsirlərin azaldılması və monitorinq tələbləri nəzərə alınacaq.

ƏMSTQ-nin 3-cü Cildində Layihənin tikinti və istismar mərhələləri üçün SƏTƏM İdarəetmə Sisteminin (HSSE-MS) yaradılma konsepsiyası göstərilmişdir. Konsepsiya tikinti və istismar mərhələlərində müəyyən olunan bütün ekoloji və sosial təsirlərin düzgün müəyyən edilməsini və tikinti və istismar mərhələlərində etibarlı SƏTƏM idarəetmə sisteminin işlənilib hazırlanması vasitəsilə idarə olunmasını təmin etmək məqsədilə hazırlanmışdır.

Bundan əlavə, EPC Podratçısı və O&M Şirkəti tərəfindən ətraf mühit və sosial (E&S) təsirlərin azaldılması tədbirlərinin həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə Layihə Şirkətinin nəzarət edəcəyi ixtisaslaşmış səlahiyyətli Layihə komandaları fəaliyyət göstərəcək.

Tikinti və istismar mərhələlərinin ətraf mühit və sosial idarəetmə məsələlərini tənzimləyən ilkin sənədlər/sistemlər tikinti və əməliyyat risklərinə, təsirlərə və uyğunluq tələblərinə uyğun olaraq SƏTƏM İdarəetmə Sistemi (HSSE-MS) olacaq.

MÜSTƏQİL YOXLAMA VƏ MONİTORİNG

Layihənin Kreditorların tələblərinə uyğun olaraq dövrü müstəqil monitorinqi aparılacaq. Müstəqil yoxlamaların əhatə dairəsinə Layihənin SƏTƏM İdarəetmə Sisteminin tətbiqi və Layihənin uyğunluq öhdəlikləri ilə bağlı sahədə fəaliyyətlərin qiymətləndirilməsi, sənədləşdirilmiş nəzarət və monitorinq tədbirləri daxildir.

7 MARAQLI TƏRƏFLƏRİN CƏLB OLUNMASI

Maraqlı tərəflərin cəlb edilməsi həm Layihənin əhatə dairəsinin müəyyən edilməsi mərhələsində (fevral 2024), həm də ƏMSTQ mərhələsində (iyun, iyul və avqust 2024) təmin edilmişdir. Maraqlı tərəflər qruplarına nazirliklər, yerli hakimiyyət orqanları, torpaq istifadəçiləri, yaxınlıqdakı icmalar və şirkətlər, həmçinin QHT-lərvə vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları daxildir.

Bundan əlavə, ƏMSTQ prosesinin bir hissəsi olaraq, Layihə haqqında məlumat vermək, Layihə ilə bağlı yaradılmış şikayətlərə baxılma mexanizmini təqdim etmək, hər hansı rəy və ya narahatlıqları dinləmək üçün yerli əhəlinin nümayəndələri ilə ictimai məsləhətləşmələr aparılmışdır. 11 iyul 2024-cü il tarixində maraqlı tərəflərlə görüş keçirilmiş və görüşdə Bankə qəsəbəsi və Yenikənd kəndinin nümayəndələri də daxil olmaqla 42 nəfər iştirak etmişdir.

ƏMSSTQ-NİN AÇIQLANMASI

Kreditorlar tərəfindən müəyyən edilmiş məsləhətləşmə və açıqlama tələblərinə uyğun olaraq, 18-20 sentyabr 2024-cü il tarixləri arasında ərazidə keçirilmiş ƏMSSTQ-nin açıqlanma görüşləri zamanı layihə haqqında məlumatlar maraqlı tərəflərə və təsirə məruz qalmış icmalara təqdim edilmişdir.

Əlaqə prosesində bütün müvafiq tərəflərin bərabər iştirakı təmin edilmişdir. Fokus qrup müzakirələri keçirmək məqsədilə kişilər, qadınlar və həssas qruplarla ayrıca görüşlər təşkil edilmişdir. Həssas qruplarla evlərdə görüşlər təşkil edilmişdir. Tam anlaşmanı təmin etmək üçün bütün görüşlər yerli dildə aparılmışdır.

ƏMSSTQ-nin yerlərdə açıqlanma görüşlərində iştirak edən maraqlı tərəflər bunlardır:

- Neftçala Rayon İcra Hakimiyyəti, müvafiq icra hakimi müavinləri, Bankə inzibati ərazi dairəsi üzrə nümayəndə, Yenikənd bələdiyyəsinin sədri, Yenikənd inzibati ərazi dairəsi üzrə nümayəndə, Neftçala bələdiyyəsinin sədri, Kürkənd inzibati ərazi dairəsi üzrə nümayəndə.
- "Azerbaijan Fish Farm"-ın nümayəndələri,
- Bankə, Yenikənd, Birinci Mayak və Sübh Kənd Yerli İdarəetmə Orqanları və icma üzvləri.
- Layihənin Təsirinə Məruz Qalan İnsanlar (PAP).
- Layihə ərazisinin yaxınlığındakı maldar.
- Həssas ev təsərrüfatları.

Qeyri-texniki xülasə sənədləri əsas yerlərdə yerləşdirilmişdir: Neftçala İcra Hakimiyyəti, Yenikənd Bələdiyyəsi və yaxınlıqdakı kəndlərdə, o cümlədən Bankə, Qırmızı Şəfəq, Birinci Mayak, İkinci Mayak kəndlərində əlavə yerlərdə. Bütün icma üzvlərinə əlçatanlığı təmin etmək üçün kağız nüsxələr paylanmışdır.

Kişilər, qadınlar və həssas qruplarla görüşlərlə bağlı cəmi 195 layihə broşürü bütün görüşlərdə paylanmışdır.

Maraqlı tərəflərin cəlb edilməsinin ətraflı icmalı və şikayətlərə baxılması mexanizminin təfərrüatları üçün, Layihə ilə bağlı Maraqlı Tərəflərlə Əlaqə Planına (SEP) baxın.

ƏLAVƏ A – LAYİHƏNİN MƏSUL ŞƏXSLƏRİNİN ƏLAQƏ MƏLUMATLARI

ADI	Vəzifəsi	ƏLAQƏ MƏLUMATLARI
Murad Sadıxov	Ölkə Meneceri, "Masdar Azerbaijan"	msadikhov@masdar.ae +994 50 9885837